नाभानेदिष्ठो मानवः। विश्वे देवाः, १-६ अङ्गिरसो वा, ८-११ सावर्णेर्दानम्। जगती, ५,८,९ अनुष्टुप्, प्रगाथ- - ६ बृहती, ७ सतोबृहती, १० गायत्री, ११ त्रिष्टुप्

ये यज्ञेन दक्षिणया समक्ता इन्द्रस्य सख्यममृतत्वमानश।
तेभ्यो भद्रमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृभ्णीत मानवं सुमेधसः॥ १०.०६२.०१

अङ्गिरसः- हे अङ्गनशीला उपासकाः। ये। यज्ञेन दक्षिणया- दानेन। समक्ताः- सङ्गताः। इन्द्रस्य- परमेश्वरस्य। सख्यम्। अमृतत्त्वम्। आनश- व्याप्नुवन्ति। तेभ्यः- तादृशेभ्यः। वः- युष्मभ्यम्। भद्रम्- मङ्गळम्। अस्तु- भवतु। सुमेधसः- हे शोभनबुद्धिसम्पन्नाः। मानवम्- जिज्ञासुं माम्। मन ज्ञाने। प्रति गृभ्णीत- स्वीकुरुत ॥१॥

य उदाजन्पितरो गोमयं वस्वृतेनाभिन्दन्परिवत्सरे वलम्।
दीर्घायुत्वमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृभ्णीत मानवं सुमेधसः॥ १०.०६२.०२

अङ्गिरसः। गोमयम्- चिद्रश्मिमयीम्। वसु- सम्पदम्। ये। उदाजन्- उदगमयन्। परिवत्सरे- उचितकाले। वलम्- आवरणम्। तेन- स्वधर्मेण। अभिन्दन्- बिभिदुः। तेभ्यः। वः- युष्मभ्यम्। दीर्घायुष्यम् अस्तु ॥२॥

य ऋतेन सूर्यमारोहयन्दिव्यप्रथयन्पृथिवीं मातरं वि।
सुप्रजास्त्वमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृभ्णीत मानवं सुमेधसः॥ १०.०६२.०३

अङ्गिरसः। ये। तेन- स्वधर्मेण। सूर्यं- आत्मसूर्यम्। दिवि आरोहयन्- चित्ताकाशे उद्गमयन्ति। पृथिवीं मातरम्- द्यावापृथिव्यौ। वि अप्रथयन्- विशेषेण प्रकाशयन्ति। तादृशेभ्यः। वः। सुप्रजास्त्वम्- सुसन्ततिरस्तु ॥३॥

अयं नाभा वदति वल्गु वो गृहे देवपुत्रा ऋषयस्तच्छृणोतन।
सुब्रह्मण्यमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृभ्णीत मानवं सुमेधसः॥ १०.०६२.०४

Dr. Rangani
WEBOLIM

अङ्गिरसः। अयम्- एषः। नाभा- चित्तबन्धक उपासकः। वः- युष्माकम्। गृहे- सदने। वल्गु- कल्याणम्। वदति- ब्रूते। देवपुत्रा ऋषयः- हे दिव्याः सूक्ष्मदर्शिनः। तत्। शृणोतन- शृणुत। तादृशेभ्यो वः। सुब्रह्मण्यम्- ब्रह्मवर्चः। अस्तु ॥४॥

विरूपास इदृषयस्त इद्गम्भीरवेपसः। ते अङ्गिरसः सूनवस्ते अग्नेः परि जज्ञिरे॥ १०.०६२.०५

विरूपासः- विविधाः। ऋषयः- सूक्ष्मदर्शिनः। गम्भीरवेपसः- गम्भीरकर्माणः। ते- अमी। अग्नेः सूनवः- पावकस्य ज्वालाभूताः। सर्वभूतहितक्रतोः प्रणालीभूताः। अङ्गिरसः- अङ्गनशीलाः। परि- परितः। जज्ञिरे- उद्भूताः ॥५॥

ये अग्नेः परि जज्ञिरे विरूपासो दिवस्परि।
नवग्वो नु दशग्वो अङ्गिरस्तमो सचा देवेषु मंहते॥ १०.०६२.०६

ये। अग्नेः- पावकात् सर्वभूतहितक्रतोः। विरूपासः- विविधाः। दिवस्परि- चित्ताकाशे। जज्ञिरे- उद्भूताः। तेषां मध्ये। नवग्वो दशग्वः- प्रभूतगतिः। अङ्गिरस्तमः- अतिशयेन अङ्गनशीलः। सचा- सहावस्थितः। देवेषु- देवतासु। मंहते- हव्यं प्रयच्छति ॥६॥

इन्द्रेण युजा निः सृजन्त वाघतो व्रजं गोमन्तमश्विनम्।
सहस्रं मे ददतो अष्टकर्ण्य१ः श्रवो देवेष्वक्रत॥ १०.०६२.०७

इन्द्रेण- परमेश्वरेण। युजा- योगेन। वाघतः- वोढारः। गोमन्तम्- चिद्रश्मिमयम्। अश्विनम्- प्राणमयम्। व्रजम्- समूहम्। निः सृजन्त- निरगमयन्। अष्टकर्ण्यः- विस्तृतश्रुत्यनुभवयुक्ताः। अशू व्याप्तौ। मे- मह्यम्। सहस्रम्- प्रभूतम्। ददतः- प्रयच्छन्तः। देवेषु श्रवः- देवसम्बन्धिश्रुतिम्। अतीन्द्रियश्रुत्युपलक्षितदिव्यानुभूतिमिति भावः। अक्रत- चक्रुः ॥७॥

प्र नूनं जायतामयं मनुस्तोकमेव रोहतु। यः सहस्रं शताश्वं सद्यो दानाय मंहते॥ १०.०६२.०८

यः। सहस्रं शतम्- प्रभूतम्। अश्वम्- तुरगमित्याधिभौतिके। प्राणमित्याध्यात्मिके। सद्यः- सहसा। दानाय। मंहते- प्रेरयति। सः। अयम्- एषः। मनुः- विद्वान्। मन ज्ञाने। नूनम्। प्र जायताम्- उत्पन्नो भवतु। तोकमेव- बीजमिव। रोहतु- प्रवृद्धो भवतु ॥८॥

Dr. Rangani
WEBOLIM

न तमश्नोति कश्चन दिव इव सान्वारभम्। सावर्ण्यस्य दक्षिणा वि सिन्धुरिव पप्रथे॥ १०.०६२.०९

दिवइव सानुः- अत्यन्तोच्छ्रितम्। आरभम्- आरम्भम्। तम्। न कश्चन- न कश्चिदपि। अश्नोति- अतिव्याप्नोति। सावर्ण्यस्य- सहृदयस्य। दक्षिणा- दानम्। सिन्धुरिव- समुद्र इव। वि। पप्रथे- विस्तीर्णं भवति ॥९॥

उत दासा परिविषे स्मद्दिष्टी गोपरीणसा। यदुस्तुर्वश्च मामहे॥ १०.०६२.१०

उत- अपि च। दासा- सेवकौ। स्मद्दिष्टी- कल्याणदेशिनौ। गोपरीणसा- चिद्रश्मिसमूहयुक्तौ। यदुः- यज्वा। यजते इति यदुरिति शब्दकल्पद्रुमे। तुर्वः- क्षिप्रकारी। च। मामहे- प्रयच्छतः ॥१०॥

सहस्रदा ग्रामणीर्मा रिषन्मनुः सूर्येणास्य यतमानैतु दक्षिणा।
सावर्णेर्देवाः प्र तिरन्त्वायुर्यस्मिन्नश्रान्ता असनाम वाजम्॥ १०.०६२.११

सहस्रदाः- प्रभूतदः। ग्रामणीः- ग्रामनेता। मनुः- विद्वान्। मा रिषत्- हिंसितो मा भवतु। अस्य- एतस्य। यतमाना- उद्यता। दक्षिणा। सूर्येण एतु- आत्मसूर्येण सङ्गमयतु। चित्तशुद्ध्या आत्मज्ञानं प्रयच्छत्विति भावः। यस्मिन्। अश्रान्ताः- अनलसाः। वाजम्- सम्पदम्। असनाम- सम्भजेमहि। तस्य। सावर्णेः- सहृदयस्य। देवाः- देवताः। आयुः। प्र तिरन्तु- प्रवर्धयन्तु ॥११॥

Dr. Rangaji

WEBOLIM